TRÆK AF BRITISK KOLONIPOLITIK EFTER DEN ANDEN VERDENSKRIG

Af HELGE LARSEN

I årene efter Den anden Verdenskrig er det britiske verdensrige blevet væsentligt reduceret. Transjordanien, som Storbritannien fik overdraget som mandatområde efter Den første Verdenskrig, blev uafhængigt i 1946, og Palæstina, der ligeledes var mandatområde, overlod Storbritannien i 1948 til jøder og arabere. Burma opnåede uafhængighed i 1948, og endelig frigjorde Eire sig i 1949 for de sidste svage bånd, der statsretligt bandt det til Storbritannien.

I samme tidsrum er den officielle betegnelse for det britiske verdensrige ændret to gange. Ved Den anden Verdenskrigs afslutning var betegnelsen endnu *The British Empire,* men kort efter ændredes den til *The British Commonwealth* og i 1948 til *The Commonwealth of Nations,* ofte anvendt i den forkortede form *The Commonwealth.* Denne ændring afspejler efterkrigsårenes udvikling frem mod de britiske oversøiske områders ligestilling med Storbritannien. Aversionen mod imperialismen førte til, at ordet *Empire* erstattedes med *Commonwealth,* og da Union of India, Pakistan og Ceylon i 1947–48 havde fået dominion-status, måtte *British* forsvinde som adjektiv til *Commonwealth.* Denne udvikling førtes videre på Commonwealth-konferencen i London april 1949, hvor India anerkendtes som en suveræn uafhængig *republik* inden for The Commonwealth; den britiske konge akcepteredes dog af India som symbol på The Commonwealths frie sammenslutning af uafhængige medlemmer. Endvidere afskaffede Canada i 1949 og Union of South Africa i 1950 appel fra deres højesteret til Storbritanniens Privy Council.

To hovedlinjer træder da frem i efterkrigsårenes udvikling inden for dominion-gruppen i The Commonwealth. Den tidligere praksis, at dominionstatus kun blev givet til områder, hvis befolkning aldeles overvejende var af europæisk afstamning, er blevet brudt, og dominions nærmer sig hurtigt såvel reelt som formelt den fulde suverænitet. Gruppen består nu af *Commonwealth of Australia, Canada, Ceylon, New Zealand, Pakistan, Union of South Africa* og *Union of India.* New Foundland, der under depressionen i 1930'erne gik over fra dominion- til koloni-status, indlemmedes i 1949 efter en folkeafstemning som provins i Canada.

Som følge af Burmas udtræden af The Commonwealth og Indias, Pakistans og Ceylons overgang til dominions er det egentlige britiske koloniområde ind-

skrænket betydeligt. Det omfatter nu *i Asien:* kolonierne Aden (byen og den nærmeste omegn), Cypern, North Borneo, Sarawak, Singapore og Hong Kong og protektoraterne Aden og Brunei samt Federation of Malaya; *i Afrika:* kolonierne Basutoland, Gambia, Gold Coast med Togoland, Kenya, Mauritius, Nigeria med British Cameroons, St. Helena med Ascension og Trista da Cunha, Seychellerne, Sierra Leone og Zanzibar, formynderskabsområdet Tanganyika, protektoraterne Bechuanaland, Swaziland, Northern Rhodesia, Nyasaland, British Somaliland og Uganda, det britisk-ægyptiske kondominium over Anglo-Egyptian Sudan og den helt selvstyrende koloni Southern Rhodesia; *i Amerika:* kolonierne Bahama-øerne, Barbados, Bermuda, British Guiana, British Honduras, Falkland-øerne, Jamaica, Leeward Islands, Trinidad, Tobago og Windward Islands; *i Australasien:* kolonierne Fiji-øerne og Salomon-, Gilbert-, Ellice-, Tonga- og Pitcairn-øerne (5 sidste øgrupper sammenfattende under betegnelsen Pacific Islands) og det fransk-britiske kondominium over øgruppen New Hebrides, og *i Europa:* kolonierne Gibraltar og Malta.

Baggrunden for udviklingen i koloniområdet.

I selve kolonierne og i forholdet mellem kolonierne og Storbritannien er der i efterkrigsårene foregået en hurtig udvikling, som tilsigter en højere levefod for koloniernes beboere, større politisk selvstændighed for dem og øget økonomisk forbindelse mellem dem og Storbritannien. Bevæggrundene hertil har været mangeartede.

I forbindelse med og som følge af den stærke vækst i nationalfølelsen i de tidligere koloniområder, som efter Den anden Verdenskrig har opnået uafhængighed, er der i så at sige alle britiske kolonier vokset krav frem om national og politisk selvstændighed. Medvirkende hertil har været den kommunistiske propaganda mod imperialismen og de imperialistiske magter, og som modtræk mod den og ud fra ønsket om at bevare den størst mulige indflydelse i kolonierne har Storbritannien imødekommet mange af de rejste krav.

Ligeledes har radikaliseringen af det britiske vælgerkorps, specielt Labours vælgere, under og efter krigen været af betydning. Labours venstrefløj lagde ikke skjul på sin fordømmelse af den gamle kolonipolitik; Attlee-regeringens koloniministre Creech Jones og James Griffith har mere forsigtigt givet udtryk for det samme. Endog „The Times" konstaterede et par år efter krigen, at det gamle koloniherredømmes tid var forbi. De Konservative gav som opposition udtryk for en del betænkelighed ved Labours politik over for kolonierne, men modsatte sig den ikke på de afgørende punkter, og nogen principiel forskel har der ikke været på Attlee- og Churchillregeringens beslutninger på dette område.

De Forenede Nationer har også tilskyndet til reformer i kolonierne. Dels ligger det i selve FN-pagten, at ikke-selvstyrende områder skal hjælpes frem mod selvstyre, dels har de nye asiatiske og afrikanske stater, der er medlemmer af FN, set det som en af deres vigtigste opgaver at presse på for at få kolonistyret afskaffet i så vid udstrækning som muligt, og endelig har FN's planer for teknisk hjælp til underudviklede lande med kraftig støtte i „Point Four"

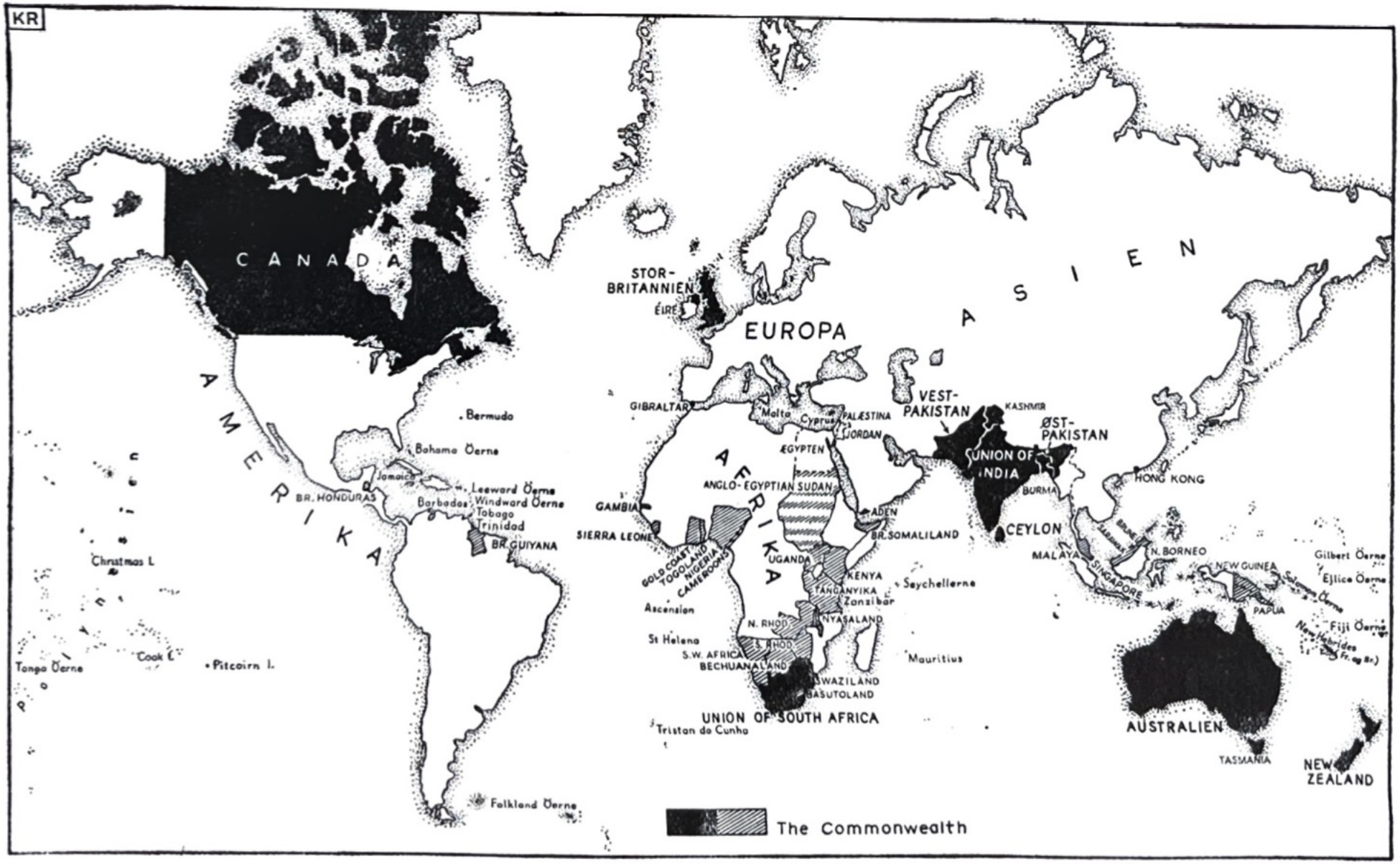
KR
CANADA
STOR-
BRITANNIEN
ÉIRE
EUROPA
ASIEN
AMERIKA
AFRIKA
AUSTRALIEN
NEW
ZEALAND
GIBRALTAR
Malta
Cyprus
PALÆSTINA
JORDAN
ÆGYPTEN
VEST-
PAKISTAN
KASHMIR
ØST-
PAKISTAN
UNION OF
INDIA
BURMA
HONG KONG
CEYLON
MALAYA
SINGAPORE
BRUNEI
N. BORNEO
NEW GUINEA
PAPUA
Gilbert Øerne
Ellice Øerne
Fiji Øerne
ANGLO-EGYPTIAN SUDAN
ADEN
BR. SOMALILAND
GAMBIA
SIERRA LEONE
GOLD COAST
TOGOLAND
NIGERIA
CAMEROONS
UGANDA
KENYA
TANGANYIKA
Zanzibar
Seychellerne
NYASALAND
N. RHOD.
S. RHOD.
S.W. AFRICA
BECHUANALAND
SWAZILAND
BASUTOLAND
UNION OF SOUTH AFRICA
Tristan da Cunha
St Helena
Ascension
Mauritius
Bermuda
Bahama Øerne
Jamaica
Leeward Øerne
Windward Øerne
Barbados
Tobago
Trinidad
BR. HONDURAS
BR. GUIYANA
Falkland Øerne
Christmas I.
Cook I.
Pitcairn I.
Tonga Øerne
TASMANIA
The Commonwealth

i præsident Trumans „bold program" trukket britiske hjælpeprogrammer med sig.

Strategiske hensyn har også spillet en vis rolle, idet tabet af militære positioner omkring det østlige Middelhav søges erstattet med baser i de østafrikanske kolonier, hvad der for dem medfører reform- og udbygningsplaner.

Storbritanniens finansielle vanskeligheder efter Den anden Verdenskrig skabte særlige problemer for denne politik. 31. december 1938 udgjorde Storbritanniens aktiver i udlandet 3,545,000,000 pund sterling. I krigsårene tæredes der på dem til finansiering af krigsførelsen, så de i 1946 var reduceret til 2,329,000,000 pund sterling. Desuden havde udlandet under krigen oparbejdet et tilgodehavende i Storbritannien på ca. 4,000,000,000 pund sterling. Alt i alt var Storbritanniens finansielle stilling over for udlandet således forringet med rundt regnet 5,200,000,000 pund sterling, hvortil yderligere kom gældsstiftelse under „lend and lease"-programmet, som premierminister Attlee ved Japans kapitulation i august 1945 anslog til 1,200,000,000 pund sterling.

I efterkrigsårene likvideredes der yderligere aktiver i udlandet. Britisk ejede jernbaner i Sydamerika gik i vid udstrækning over til de respektive sydamerikanske stater, og de derved frigjorte britiske kapitaler anvendtes til indkøb af levnedsmidler og råvarer. I de østeuropæiske stater blev britisk ejede kapitaler nationaliseret uden væsentlig erstatning; det samme var tilfældet i Burma, og ved Den kinesiske Folkerepubliks nationaliseringer gik yderligere kapitaler tabt. Sidst har Storbritannien set sine aktiver i Persien blive nationaliseret. Erstatningsspørgsmålet er her stadig uafgjort, men fuld erstatning bliver der i alle tilfælde ikke tale om. Trods alle vanskeligheder har Storbritannien dog i efterkrigsårene investeret nye kapitaler i udlandet, men alligevel er nedgangen i aktiver fortsat. Den seneste opgørelse fra Bank of England giver følgende tal: Pr. 31. december 1948 ialt 1,967,000,000 pund sterling, pr. 31. december 1949 ialt 2,037,000,000 pund sterling og pr. 31. december 1950 ialt 2,020,000,000 pund sterling. Ved opgørelsen for 1949 og 1950 må dog tages i betragtning, at pundets devaluering september 1949 har medført en nominel stigning; bortelimineres den, bliver tallene: For 1949 ialt 1,953,000,000 pund sterling og for 1950 ialt 1,936,000,000 pund sterling.

For at fuldstændiggøre billedet må tilføjes, at Storbritannien i efterkrigsårene har optaget lån i Canada og USA, og at en del af den modtagne Marshallhjælp er lån, der skal betales tilbage. I modsat retning virker det, at de tilgodehavender, som udlandet under krigen havde oparbejdet i Storbritannien, er reduceret en del, men til trods for dette har Storbritannien en samlet gæld til udlandet på mere end det dobbelte af sine udenlandske aktiver. Heri ligger forklaringen på den britiske restriktionspolitik og eksportoffensiv i efterkrigsårene.

Den økonomiske side af kolonipolitikken.

En logisk konsekvens af betalingsvanskelighederne måtte blive forsøg på at lade kolonierne levere en række varer, som tidligere var købt mod fremmed valuta. Det er blevet gjort i tiden efter krigen ved i den udstrækning, kolonierne

var leveringsdygtige, at dirigere køb af importkontrollerede varer til kolonierne. På længere sigt og i et videre perspektiv har Storbritannien dernæst søgt at udvikle koloniernes produktionsevne og derved øge deres leveringsmuligheder. Karakteristisk er det i den forbindelse, at medens britisk investering i dominions er gået tilbage i efterkrigsårene fra 921,000,000 pund sterling i 1946 til 856,000,000 pund sterling i 1950, så er den steget i kolonierne i samme tidsrum fra 246,000,000 pund sterling i 1946 til 276,000,000 pund sterling i 1950. Udviklingen for de enkelte koloniområder ses af følgende liste:

Engelske investeringer i kolonierne.

	1946	1950
Britisk Vestafrika	49,000,000	44,000,000
Anglo-Egyptian Sudan	12,000,000	11,000,000
Britisk Østafrika	19,000,000	24,000,000
Britisk Centralafrika	69,000,000	92,000,000
Malaya	64,000,000	69,000,000
Britisk Vestindien	18,000,000	28,000,000
Andre	15,000,000	8,000,000
	246,000,000	276,000,000

Opgørelsen for 1950 er den senest foreliggende fra Bank of England. Da mange planer for udviklingen af kolonierne først rigtig er kommet i gang i de sidste to-tre år, er investeringerne ved udgangen af 1952 sandsynligvis væsentligt højere.

Ud over denne investering ad den normale lånevej har Storbritanniens regering ydet kolonierne væsentlig finansiel hjælp. For tidsrummet fra 1. april 1946 til 31. december 1951 er den opgjort til 111,477,393 pund sterling som gave eller afskrevne tilgodehavender og 3,218,048 pund sterling som lån. Af det samlede beløb er ca. 6,000,000 pund anvendt til dækning af krigsskader på Malta, ca. 12,000,000 pund til interne sikkerhedsforanstaltninger i Malaya, Afrika og Vestindien, ca. 8,000,000 pund til de militære styrker i Malaya og ca. 10,000,000 pund til militær administration i Det Fjerne Østen. Restbeløbet er for største delens vedkommende anvendt gennem *Colonial Development Corporation.*

Dette organ blev oprettet i 1948 i henhold til *The Colonial Development and Welfare Act* af 1945, der var en videreførelse af en lov af samme navn fra 1940. Krigsårene havde imidlertid hindret, at den blev udnyttet i større grad. Ved 1945-loven stilledes 120,000,000 pund sterling til rådighed for udvikling af kolonierne, og i 1949 øgedes beløbet til 140,000,000 pund sterling. Colonial Development Corporation (CDC) består af formand, næstformand og mindst 4 og højest 10 medlemmer, alle udnævnt af koloniministeren. Dens opgave er at undersøge, udforme og gennemføre projekter, der kan nyttiggøre og udvikle koloniernes ressourcer. Beløbet, som står til rådighed, er et fond, på hvilket CDC kan trække de nødvendige beløb, der ydes som lån til de igangsatte projekter. CDC's opgave er at supplere det private initiativ, ikke at erstatte det, og det arbejder ofte sammen med kommercielle foretagender på

stedet. For at lette administrationen har CDC 5 regionale råd, bestående af personer med særlig viden og erfaring, til at overvåge arbejdet i kolonierne. De dækker de 5 områder: Vestindien, Vestafrika, Centralafrika, Østafrika og Det Fjerne Østen. De har en relativ selvstændig stilling inden for de generelle linjer, der er afstukket af CDC, og deres væsentligste opgave er at efterprøve forelagte projekter og lede iværksættelsen af dem.

Da Colonial Development Corporation blev oprettet, forelå der udformet en mængde projekter. Adskillige af dem var meget fantasifulde og blev sorteret fra, idet CDC fra begyndelsen fulgte det princip kun at godkende planer, der kunne forventes at øge mængden af levnedsmidler eller spare Storbritannien for indkøb i dollarslande, og kun sådanne planer, som kunne ventes at give udbytte i løbet af 2–3 år. Ved udgangen af 1951 havde CDC 53 projekter under arbejde, og der var bevilget 35,729,294 pund sterling til dem. Grupperet efter projekternes art fordelte de sig således:

	Antal	Kapital	%
Landbrug	16	9,628,350	27,0
Dyrisk produktion	3	2,716,000	7,6
Fabrikker	6	4,412,000	12,4
Fiskeri	4	978,500	2,7
Skovbrug	4	3,934,361	11,0
Hoteller	2	210,000	0,6
Minedrift	5	3,171,000	8,9
Andre	13	10,679,083	29,8
	53	35,729,294	100,0

De vigtigste af projekterne var følgende: i Afrika: produktion af spiseolie i Østafrika, vej- og transportanlæg samt vidjedyrkning i Tanganyika, hotelbyggeri ved Victoriasøen i Uganda, cementfabrikker i Northern Rhodesia, savværker i Nigeria, opdyrkning af jord og anlæg af nye landsbyer ved Nigerfloden, kvægfarme i Bechuanaland, moderniseret fiskeri i Atlanterhavet i forbindelse med kølehuse i Gibraltar og Lagos (Nigeria), risdyrkning i Gambia, sækkefabrik og bomuldsspinderi i Nigeria og nyplantning af skov i Swaziland; i Amerika: guld- og tømmerproduktion i British Guiana, kakao- og banandyrkning, konservesfabrik og hotelbyggeri i British Honduras, cementfabrik i Trinidad, citronplantager, konservesfabrikker, kølelagre i British West Indies, elværk på St. Vincent, konservesfabrik til behandling af havskildpadder på Grand Cayman, lynfrysningsanlæg til fisk på Falklandsøerne og sælfangst i Sydatlanten; i Asien: el-værker, boliger, kakaoplantager og palmeoliefabrikker i Malaya og gummi- og manillahamp-produktion på North Borneo.

En stort anlagt plan for fjerkræavl i Gambia (med en årlig produktion på 20,000,000 æg og 1,000,000 lbs hønsekød) måtte på grund af sygdom blandt hønsene opgives i 1951 med et tab på 800,000 pund sterling. Kritik i forbindelse dermed af CDC's leder lord Trefgarne medførte, at han afløstes af lord Reith.

CDC's samlede tab udgjorde ved udgangen af 1951 4,500,000 pund sterling. Det indebar dog ikke, at planer til så stort et beløb var blevet opgivet, men at

adskillige projekter havde givet underskud, indtil de var kommet rigtigt i gang. Tabet vakte dog betydelig kritik, og fra 1952 har koloniministeren fulgt den regel, at han kun akcepterer indstillinger om nye projekter fra CDC, for så vidt vedkommende kolonis regering eller private selskaber i kolonien eller Storbritannien deltager i risikoen.

Et andet og meget større tab, ialt 36,500,000 pund sterling, er lidt på jordnødprojektet i Østafrika, men det bærer *Overseas Food Corporation* ansvaret for. Planen om at dyrke jordnødder i stor stil i Østafrika dukkede op umiddelbart efter krigen, da mangelen på vegetabilske olier var katastrofal, og sattes i værk i 1946. Tanken var i løbet af 5 år at rydde og opdyrke 80 „dyrkningsenheder" à 30,000 acres i Tanganyika, 17 i Northern Rhodesia og 10 i Kenya, ialt 3,210,000 acres. Jordnødder skulle være eneste afgrøde, og man håbede i 1950–51 at nå op på en høst af 600,000 tons, der senere ventedes at stige til 800,000 tons. Koloniministeriet satte projektet i gang, og i 1948 overdroges ledelsen af det til Overseas Food Corporation. Det viste sig imidlertid hurtigt, at planen ikke kunne overholdes; man fik ikke ryddet de planlagte arealer, og udbyttet af de tilsåede arealer svarede ikke nær til forventningerne. Man forsøgte med andre afgrøder som solsikker, men det gav ikke bedre resultat. Ikke engang 10 % af det planlagte areal var under dyrkning i 1949–50, og udbyttet var kun 6–7,000 tons, ca. 1 % af, hvad man havde håbet. Med udgangen af 1951 blev planen derfor helt opgivet med det ovenfor nævnte tab på 36,5 mill. pund sterling. Et lille område dyrkes dog fortsat som en art forsøgsstation under koloniministeriets ledelse.

I de første efterkrigsår førtes der forhandlinger mellem Attlee-regeringen og de sukkerproducerende britiske kolonier om en regulering af sukkerrørsdyrkningen. Problemet var her ikke at sætte produktionen op, idet den under krigen havde ligget meget højt under de daværende gode afsætningsforhold, men at hindre et ødelæggende prisfald, når sukkerforsyningerne blev mere normale, hvad der antoges at ville indtræffe efter 1950. Den britiske regering var inde på tanken om en socialisering af hele sukkerproduktionen i kolonierne, men herimod protesteredes der kraftigt af British West Indies. I 1951 undertegnedes der en 8-årig aftale mellem Storbritannien og de sukkerproducerende kolonier samt de to sukkerproducerende dominions, Australia og Union of South Africa. I henhold til denne aftale fastsattes den årlige sukkereksport fra sukkerproducerende områder inden for The Commonwealth til 2,375,000 tons, heraf 900,000 tons fra British West Indies og British Guiana, 600,000 tons fra Australia, 470,000 tons fra Mauritius, 200,000 tons fra Union of South Africa, 170,000 tons fra Fiji-øerne, 25,000 tons fra British Honduras og 10,000 tons fra østafrikanske kolonier. Storbritannien og New Zealand forpligtede sig til årligt at aftage 1,643,000 tons til en fast pris, for 1952 fastsat til 38 pund 10 sh. pr. ton. Prisen kan reguleres år for år samtidig med den forlængelse af traktaten på 1 år ad gangen, som er forudset, for at producenterne stadig kan tilrettelægge produktionen over en 8-årig periode.

Den seneste plan for udvikling af de britiske koloniers erhvervsliv er den såkaldte Colombo-plan, udformet på konferencer i Colombo på Ceylon. Den trådte i kraft 1. juli 1951 og forudser en investering på 1,868,000,000 pund

sterling i perioden 1951–57 i Union of India, Pakistan, Ceylon, Malaya, British North Borneo og Sarawak, d. v. s. The Commonwealths sydøstasiatiske del. Investeringskapitalen stilles til rådighed af Storbritannien, Canada, Australia og New Zealand. Hovedparten skaffes af de nævnte staters regeringer, en mindre del af private selskaber.

Den del af planen, der omfatter de tre dominions, Union of India, Pakistan og Ceylon, skal ikke omtales her. For de 3 koloniområder, Malaya, Sarawak og North Borneo, ser planen således ud:

Investering	Federation of Malaya	Singapore	North Borneo	Sarawak	Ialt
Landbrug	10,900,000	400,000	1,000,000	700,000	13,000,000
Transport og samfærdsel .	10,800,000	7,100,000	1,700,000	1,500,000	21,100,000
Brændsel og kraft	10,000,000	9,900,000	—	200,000	20,100,000
Industri	200,000	—	—	—	200,000
Sociale goder	12,800,000	35,600,000	2,500,000	2,100,000	49,500,000
	44,700,000	53,000,000	5,200,000	4,500,000	107,400,000

I Federation of Malaya skal der ryddes jungle for at skaffe plads til nye mindre brug; ris- og gummiproduktionen skal udvides, og mulighederne for andre afgrøder undersøges, så landet kan blive mindre afhængig af konjunktursvingninger. Veje, jernbaner og telefonforbindelser skal udbygges, og el-kraftstationer anlægges. Tinminerne har i de senere år ofte måttet reducere produktionen på grund af mangel på el-kraft. I Singapore skal havnen udbygges, en international lufthavn anlægges, kraftværker udbygges, vandforsyningen forbedres, boligbyggeriet øges, og skoler og hospitaler opføres. I North Borneo vil beløbet væsentligst medgå til genopbygningen efter krigen, en del skal dog anvendes til forbedring af landbrug og samfærdsel. I Sarawak skal der sættes ind mod en ødelæggende erosion, samfærdselen udbygges, og der skal foretages undersøgelser for at konstatere koloniens reserver af mineraler. Kolonien Brunei, der ligger i det sydøstasiatiske område, omfattes ikke af Colombo-planen, idet dens olieindtægter giver den finansielle muligheder for selv at gennemføre et udviklingsprogram.

Som et lille eksempel på atomforskningens indflydelse på kolonipolitikken skal nævnes, at koloniministeriet i 1949 udstedte bekendtgørelse om, at det var villig til at købe al den uraniumholdige malm, der måtte blive fremdraget i kolonierne, og at det om fornødent ville bistå med lån og anden hjælp ved udvinding. Først i 1952 har det givet resultat, idet der er fundet uraniumlejer i Nigeria; udvinding er dog endnu ikke påbegyndt, og lejerne synes ikke at være nær så righoldige som uraniumminerne i Belgisk Congo.

Alle de her nævnte planer har i det store og hele taget sigte på at udvikle koloniernes produktion af råvarer og levnedsmidler. „The Colonial Development and Welfare Act" forudsætter imidlertid også, som navnet siger, at der anvendes beløb til sociale foranstaltninger. De administreres af koloniministeriet og forskellige nævn under dette og anvendes til skolebyggeri – både elementære og højere skoler –, hospitaler, hygiejne, udryddelse af smittebærende insekter – malariaen

er eksempelvis blevet udryddet i Britisk Somaliland –, forbedret vandforsyning og til legater og studieophold for unge studerende fra kolonierne; denne sidste gren af velfærdsarbejdet er i de sidste par år blevet overladt til British Council. I 1950 var antallet af studenter fra kolonierne, der studerede i Storbritannien, ca. 4,000, deraf ca. 2,200 fra de afrikanske kolonier. Der foreligger ingen samlet opgørelse over, hvor store beløb, der er anvendt til velfærdsforanstaltninger i kolonierne siden krigen, men de ligger antagelig omkring 35–40,000,000 pund sterling.

Som følge af den begyndende industri i visse af kolonierne, selvstændighedstrangen hos de indfødte og den kommunistiske propaganda blandt dem er der i efterkrigsårene i flere kolonier vokset en fagforeningsbevægelse frem, ledet af de indfødte. Adskillige strejker er forekommet; særlig omfattende var en strejke i 1948–49 i de vestafrikanske kolonier. Den syntes at være inspireret af visse kommunistiske ideer, idet flere af fagforeningslederne agiterede for en efter sovjetmønster opbygget organisering af kolonierne. Den britiske regering lagde principielt ikke hindringer i vejen for fagforeningsbevægelsen; dog greb den ind over for den nævnte strejke i Vestafrika, da den medførte uroligheder; men den stræbte efter – med bistand fra den britiske fagforeningsbevægelse – at lede fagbevægelsen i kolonierne ind i det traditionelle britiske spor, således at fagforeningerne koncentrerede sig om rent faglige opgaver og lod politiske spørgsmål ligge.

Den politiske udvikling i kolonierne.

I september 1948, da nyordningen af Burmas, Palæstinas, Union of Indias, Pakistans og Ceylons stilling var tilendebragt, erklærede finansminister Stafford Cripps i underhuset, at det var regeringens politik at fremme den økonomiske og politiske udvikling i kolonierne mest muligt og hurtigst muligt. Rækkefølgen burde være den her nævnte, først økonomiske, så politiske fremskridt. Det lykkedes dog ikke at overholde den angivne rækkefølge; de politiske kræfter i kolonierne var mange steder for stærke til, at man kunne vente med at imødekomme dem, indtil den økonomiske reformpolitik var lagt i faste rammer. Rækkefølgen kunne derfor blive den modsatte af det planlagte, og tit gik økonomiske og politiske reformer side om side.

Politiske reformer i Britisk Vestindien.

Eet område var der dog, hvor den Stafford Cripp'ske plan kunne følges, nemlig i Britisk Vestindien, hvor den politiske udvikling efter krigen har været roligere end i nogen anden britisk koloni. De økonomiske reformer er her som nævnt under udførelse, og turen kommer nu til de politiske, der er meget grundigt forberedte.

Allerede i krigens sidste periode havde den konservative koloniminister Oliver Lyttelton planlagt reformer. I 1946 mødtes repræsentanter for Leeward- og Windward-øerne i St. Kitts og udformede en resolution om en union af de mange småøer, der findes i de to øgrupper. Foranlediget heraf indkaldte Labours

koloniminister Creech Jones i 1947 til en konference i Montego Bay på Jamaica med repræsentanter ikke blot for Leeward- og Windward-øerne, men også for British Guiana, British Honduras, Jamaica, Barbados, Trinidad og Tobago, og her opnåedes enighed om det ønskelige i oprettelsen af en federation af de deltagende kolonier, samtidig med at der oprettedes en toldunion, federal ordning af trafikken mellem øerne og andre federale foretagender, der kunne medvirke til at skabe en fælles samfundsfølelse inden for de britiske besiddelser i og omkring Det caribiske Hav. Som navn for den planlagte sammenslutning anbefaledes „Caribbean Federation".

Udformningen af unionen blev overladt til en kommission med guvernør Hubert Rance som formand, og dens udkast til en forfatning overvejes nu i de enkelte koloniers repræsentative råd. Efter udkastet skal unionen have en lovgivende forsamling, bestående af et senat med 2 repræsentanter for hver enkeltstat (koloni), dog kun 1 fra Montserrat, og et House of Assembly med 50 medlemmer, fordelt på enkeltstaterne efter folketal. Til det første valg skal valgretten være som den nu er i de enkelte kolonier, derefter skal der indføres almindelig valgret med 21 års valgretsalder. Den udøvende myndighed tillægges et Council of State, hvis leder, premierministeren, udpeges af House of Assembly. Han udvælger blandt dets medlemmer 7 medlemmer til Council of State, til hvilket generalguvernøren yderligere udpeger 6, af hvilke højest 3 må være embedsmænd. Generalguvernøren er præsident for Council of State. Generalguvernøren skal almindeligvis følge rådets beslutninger, men kan dog tilsidesætte dem i sager, der angår forsvar, udenrigspolitik og federationens finansielle stabilitet. Finansielle love skal på Council of State's ansvar indbringes i House of Assembly. Vedtagne love underskrives af generalguvernøren, men love, der angår forsvar, udenrigspolitik og finansiel stabilitet, kan han dog forelægge den britiske regering til godkendelse, ligesom den kan lovgive for federationen på disse områder ved Orders in Council.

Man vil se, at dette udkast i store træk er bygget over britisk parlamentarisk praksis, og således at det kan gøres fuldt parlamentarisk ved tid efter anden at reducere generalguvernørens og dermed den britiske regerings indflydelse. Federationen vil derved blive fuldt selvstyrende, så den kan overgå til dominionstatus, hvad der netop i bemærkningerne til udkastet er opstillet som endemål for det politiske reformarbejde.

Ved opdelingen af opgaverne mellem federationen og enkeltstaterne har udkastet i det væsentlige taget den australske forbundsforfatning som forbillede. Forbundsanliggender er udenrigspolitik, forsvar, valutakontrol og optagelse af lån i udlandet; opgaver for federation og enkeltstater i fællesskab, dog således at federationens beslutninger er afgørende, hvis enighed ikke opnås, er bankvæsen, møntvæsen, straffelove, ægteskabslovgivning, indvandring, industriel lovgivning, fagforeningslove, postvæsen og land-, sø- og lufttrafik; opgaver herudover henhører under enkeltstaterne.

Medens forhandlingerne om forbundsforfatningen er foregået, har den politiske udvikling i de enkelte kolonier i Britisk Vestindien imidlertid ikke ligget stille. Flere af dem som Trinidad, British Guiana, Jamaica og British Honduras har allerede forfatninger, der i det væsentlige svarer til den foreslåede forbunds-

forfatnings bestemmelser. En vis radikalisering i vælgernes indstilling har kunnet spores efter krigen, men i alle kolonier er det store flertal for fortsat tilknytning til Storbritannien, især da forfatningsudkastet nu åbner udsigt til dominionstatus. På Trinidad har et Home Rule-parti haft betydelig fremgang, men det er stadig langt fra flertallet.

Britisk Vestafrika.

Den linje frem mod selvstyre, som Storbritannien har fulgt i Vestindien, er i det store og hele også fulgt i andre kolonier, dog selvfølgelig tilpasset efter hver enkelt kolonis særlige forudsætninger. I Britisk Vestafrika er stammehøvdingenes deltagelse i administrationen ophævet, og i stedet er der kommet folkevalgte råd, dog ikke valgt ved almindelig valgret, men alligevel med så vide rammer for valgretten, at ikke blot europæere og europæisk dannede negre, men et bredt udsnit af befolkningen deltager i valgene. I de 4 kolonier, Gold Coast, Nigeria, Sierre Leone og Gambia, der udgør Britisk Vestafrika, har de indfødte nu flertallet i de lovgivende råd og i de udøvende organer; generalguvernøren har dog vetoret.

Særlig hurtig har udviklingen været i Gold Coast-kolonien. Her dukkede i 1949 en i Storbritannien og USA uddannet højtbegavet neger *Kwame Nkruma* op som leder af *Gold Coast Convention People's Party,* som krævede dominionstatus i løbet af et år. Da kravet ikke blev imødekommet, iværksatte Nkruma en ulydighedskampagne, hvorefter han arresteredes og idømtes et års fængsel. Det røre, han havde vakt, fremskyndede imidlertid de britiske forfatningsplaner, og i 1950 indførtes en af 75 indfødte og 9 europæere bestående lovgivende forsamling med lovgivningsmyndighed i alle anliggender, dog med vetoret for guvernøren, og et eksekutivråd med 8 indfødte og 3 europæiske medlemmer og med guvernøren som formand. Eksekutivrådet skulle fungere som kabinet. I 1951 holdtes valg efter den nye forfatning, og det resulterede i en overvældende sejr for Nkrumas parti, hvorefter han blev løsladt og indtrådte som medlem af eksekutivrådet som „leder af regeringsanliggender". I 1952 ændredes forfatningen igen, således at guvernøren erstattedes som leder af eksekutivrådet med en premierminister, hvortil Nkruma udpegedes. Denne sidste forfatningsændring hilstes af den lovgivende forsamling som „et skridt yderligere frem mod fuldt selvstyre inden for The Commonwealth", med andre ord dominionstatus.

Så vidt det er muligt at lodde Storbritanniens planer for Vestafrika, synes det imidlertid ikke at være tanken at give en enkelt af kolonierne dominionstatus, men at etablere en federation af de 4 kolonier og så eventuelt engang lade den blive dominion. I hvert fald erstattedes det af de fire guvernører bestående *West African Council* i 1951 med en *West African Inter-Territorial Conference,* bestående af 2 indfødte repræsentanter for hver koloni og med guvernøren i Nigeria som formand. Hensigten med dette nye samarbejdsorgan er at give den indfødte befolkning indseende i og medindflydelse på styrelsen af Britisk Vestafrika. Det har dog ikke svækket Gold Coast-koloniens krav om dominion-status.

Britisk Østafrika.

Mellem de tre kolonier Kenya, Uganda og Tanganyika i Østafrika søger Storbritannien også etableret et nærmere samarbejde. I 1948 oprettedes således en fælles Assembly og High Commission for dem og senere en fælles højesteret; men hverken den fælles Assembly eller de lovgivende råd i de 3 kolonier har folkevalgte repræsentanter. Medlemmerne i rådene falder i to grupper, de officielle, der repræsenterer myndigheder og europæere, og de uofficielle, der repræsenterer den indfødte befolkning; begge grupper udnævnes af generalguvernøren. Indtil 1951 var de officielle repræsentanter i flertal; derefter indførtes ligelig repræsentation for de to grupper. I det udøvende råd har de indfødte først i 1952 fået en repræsentant. Der er således her lang vej frem til selvstyre, men det er dog stillet Tanganyika i udsigt.

I sommeren 1952 rejstes på offentlige møder i Kenya krav om selvstyre og fordrivelse af alle fremmede racer som forudsætning for, at det afrikanske folk kunne føle sig lykkelig og tilfreds. Kenyas regering erklærede derefter officielt, at det fortsat var den britiske regerings mål at fremme koloniens selvstyre inden for rammerne af The Commonwealth, og at det måtte ske under rimelig hensyntagen til alle hovedgrupperne i den østafrikanske befolkning. De afrikanske politiske ledere, som havde rejst selvstyrekravet, lod sig imidlertid ikke stille tilfreds med denne erklæring og oprettede med basis i Kikuyu-stammen hemmelige selskaber, Mau-Mau, der terroriserede de hvide og de indfødte, som forblev loyale mod regeringen. Efter de britiske myndigheders skøn beroede Mau-Mau's styrke på overtro blandt de indfødte og var uden egentlig politisk karakter. Da terroren fortsatte, blev der i efteråret 1952 sat en kraftig britisk militær- og politiaktion ind mod Mau-Mau-bevægelsen.

Britisk Centralafrika.

Britisk Centralafrika omfatter den fuldt selvstyrende koloni *Southern Rhodesia* og de to protektorater *Northern Rhodesia* og *Nyasaland,* der styres af generalguvernører med udøvende og lovgivende råd, hvis medlemmer udnævnes af generalguvernøren, bortset fra nogle få europæere, som vælges af europæere. De indfødte, afrikanerne, er i absolut mindretal i de to råd. I Southern Rhodesia har de ikke stemmeret, og nogle af de hvide her er stemt for en racelovgivning som Union of South Africas.

Økonomisk supplerer de 3 områder hinanden, og tanken om at forene dem var da også allerede fremme før Den anden Verdenskrig. Southern Rhodesia har hidtil svinget mellem ønsket om at få dominion-status og sammenslutning med Northern Rhodesia og Nyasaland; nu går det ind for en federation af de 3 områder. De indfødte i Northern Rhodesia og Nyasaland er absolutte modstandere af både sammenslutning og federation, idet de frygter for, at Southern Rhodesias racepolitik skal blive udvidet til også at gælde dem; de har hidtil været godt tilfreds med den beskyttelse, som det britiske styre gav dem på dette område. Skal de med i en federation, vil de have politisk ligestilling med de hvide; men det vil Southern Rhodesias regering, der helt beherskes af hvide,

ikke gå med til. De hvide udgør i de 3 områder kun 170,000 mod 6,000,000 afrikanere.

Den britiske Labour-regering stillede sig på afrikanernes side, endog så stærkt, at Southern Rhodesias premierminister Godfrey Higgins betegnede dens politik som ren og skær velfærdspolitik over for de sorte. Den nuværende konservative regering i Storbritannien har imidlertid i nogen grad ændret kurs, idet den er gået ind for at overveje et udkast til forbundsforfatning for de 3 områder, ikke fordi den vil prisgive afrikanerne, men fordi den i en federation ser et værn mod indtrængen i Rhodesia og Nyasaland af dr. Malans raceteorier. Skal Southern Rhodesia med i federationen, kan den imidlertid ikke give afrikanerne de politiske rettigheder, de ønsker, og de har også omgående taget afstand fra udkastet til forbundsforfatning og til en vis grad fået støtte fra Labour, der har angrebet de Konservative for at forcere udviklingen. Nye drøftelser skal finde sted i 1953; i mellemtiden synes oppositionen blandt afrikanerne i Northern Rhodesia og Nyasaland at vokse. Northern Rhodesia Africa Congress, der indtil april 1952, da han udvistes, lededes af en i 1938 indvandret litauisk flygtning *Simon Zukas,* har opfordret afrikanernes ledere til at modsætte sig federationen gennem strejker, skattenægtelse og passiv modstand. Foreløbig har disse opfordringer ikke givet større resultat, fordi der ikke var sangbund for dem hos afrikanerne, som har været godt tilfreds med den britiske beskyttelse; men kan Storbritannien ikke bevare denne good-will, når det nu går ind for federationen, er muligheden til stede for, at *afrikanismen,* nationalismen blandt negrene, får tag i afrikanerne i Northern Rhodesia og Nyasaland.

Bechuanaland, Basutoland og Swaziland.

Inden for Union of South Africas område og grænsende op til det ligger de 3 britiske protektorater *Bechuanaland, Basutoland* og *Swaziland.* Union of South Africas premierminister *Danial Malan* har gentagne gange forlangt dem indkorporeret i sin stat og er lige så ofte blevet afvist af den britiske regering, der kategorisk har erklæret, at den ikke vil gå med til nogen ændring i protektoraternes stilling, uden at den er godkendt af deres beboere. Da disse så at sige alle er negre, er det givet, at de ikke ønsker at blive underkastet den sydafrikanske racepolitik. Dog fandt den britiske Labourregering sig foranlediget til at give dr. Malan og hans politik en lille indrømmelse, idet den forviste Bamangwato-stammens høvding *Seretze Khama,* da han i London havde ægtet den britiske sygeplejerske *Ruth Williams.* Hans onkel *Tshekedi Khama,* der havde styret under hans mindreårighed, og stammens ældste billigede den britiske regerings politik, hvilket medførte, at Tshekedi Khamas regering blev bekæmpet af stammens medlemmer med skattenægtelse og passiv modstand.

Anglo-Egyptian Sudan.

Den ægyptiske nationalistiske Wafdist-regerings og kong Faruks krav om ophævelse af det britisk-ægyptiske kondominium over Sudan og Sudans indlem-

melse i Ægypten blev i 1950–51 afvist af den britiske regering, der ikke ville tillade nogen ændring i Sudans stilling, som ikke var godkendt af sudaneserne. Da der fandtes et sudanesisk parti, som ønskede et uafhængigt Sudan, og et andet, der ønskede Sudans tilslutning til Ægypten, blev en ordning først mulig, da general Naguibs regering, som overtog ledelsen i Ægypten efter kong Faruks afsættelse, opgav det ubetingede krav om Sudans indlemmelse. Resultatet blev i efteråret 1952, at Storbritannien og Ægypten lovede Sudan fuldt selvstyre i indre anliggender; når det er gennemført, skal sudaneserne selv afgøre, om de vil være uafhængige eller indgå en eller anden statslig forbindelse med Ægypten. Storbritanniens andel i det politiske herredømme over Sudan vil således efter alt at dømme snart være forbi.

Malayan Federation.

Da Storbritannien efter krigen skulle genoprette sin indflydelse på Malakkahalvøen, arbejdede det i nær forståelse med fyrsterne i sultanaterne, hvilket betød opgivelse af en demokratiserende politik. I 1947 sluttede imidlertid sultanaterne *Johore, Kedah, Kelantan, Negri Sembilan, Pahang, Perak, Perlis, Selangor* og *Trengganu* og de to settlements *Malacca* og *Penang* sig sammen i en federation, hvorefter den demokratiske politik forsigtigt genoptoges. Federationen skulle styres af en højkommissær, bistået af et udøvende og et lovgivende råd, hvis medlemmer udpegedes af højkommissæren. I det lovgivende råd var de uofficielle medlemmer i flertal. Højkommissæren havde dog den endelige afgørelse i alle sager. Hver enkelt stat inden for federationen fik udøvende og lovgivende råd udpeget efter regler som i federationen. Sultanernes indflydelse blev i det væsentlige indskrænket til religiøse forhold. Tendensen i federationens opbygning var således klar: hovedvægten i styrelsen skulle ligge hos de britiske myndigheder og befolkningen, foreløbig fortrinsvis hos de første.

Den politiske udvikling i Malayan Federation er imidlertid først og fremmest blevet præget af en langvarig og blodig kamp mellem britiske styrker og kommunistiske guerillastyrker, fortrinsvis rekruteret blandt den kinesiske befolkning i Malaya. Efter britiske opgivelser ledes guerillastyrkerne af kineseren *Ching Peng,* der under den japanske besættelse af Malaya kommanderede antijapanske partisaner og fra 1948 blev leder af Malayas kommunistparti. Hvor stærk hans guerilla-troppers kommunistiske overbevisning er, lader sig ikke afgøre; adskillige formodninger går ud på, at det ikke så meget er ideologiske overensstemmelser som nøden og elendigheden efter den japanske besættelse, der har givet hans styrker tilgang. Den aktivisering af guerillaen, der mærkedes efter den kommunistiske revolution i Kina, viste imidlertid, at den støttedes af den kinesiske folkerepublik.

I 1948 og 1949 var den britiske administration relativ svag, men i de sidste 3 år har dens modforholdsregler været kraftigere. Der er sat ind på to fronter, militært og med reformer. Ved at føre troppeforstærkninger til Malaya, forene dem og politistyrkerne under en fælles ledelse og oprette en civilgarde er flere og flere af de områder, hvor guerillastyrkerne dominerede, kommet under myndighedernes kontrol. Sammen med den direkte kamp mod guerillaen er der

anvendt tvangsforanstaltninger som kollektive straffe mod landsbyer, der støttede guerillaen, fængselsstraffe for salg eller levering af livsfornødenheder til den, indskrænkning i adgangen til at rejse til udlandet, specielt kommunistiske lande, og tvangsforflytning af beboere i distrikter, som nægtede at samarbejde med myndighederne.

Til de positive forholdsregler hørte bosættelse af personer, som siden den japanske okkupation havde været uden bolig og arbejdsplads, ialt ca. 430,000 såkaldte „squatters", hovedsagelig kinesere, er blevet bosat i løbet af de sidste 2–3 år. Endvidere er der anlagt nye veje i junglen for at lette troppernes bevægelser, give mulighed for eksport fra disse områder og muliggøre oprettelse af nye småbrug, og endelig er ved en ændring af indfødsretslovgivningen en mængde kinesere, der hidtil havde været uden borgerret, blevet malayiske borgere.

Forbundsforfatningen ændredes i retning af øget selvstyre i 1951 ved bestemmelse om, at den lovgivende forsamling selv skulle vælge sin formand; hidtil havde højkommissæren været formand; endvidere skulle det udøvende råd, som nu betegnedes regering, udgå af den lovgivende forsamling, men dog fortsat være ansvarlig over for højkommissæren. Ved ændringen stilledes det imidlertid i udsigt, at en parlamentarisk statsform ville blive indført. Vigtigt var det, at der ikke ændredes ved bestemmelsen om, at medlemmerne af den lovgivende forsamling udpeges af højkommissæren. Vejen, ad hvilken en ændring heri skal nås, antydedes imidlertid i 1952, da der for første gang i Malaya holdtes valg. Det gjaldt valget af 12 medlemmer til byrådet i federationens hovedstad Kuala Lumpur; valgret havde de af byens indbyggere, som havde malayisk statsborgerret. Kommunal valgret skal således bane vejen for valgret til federationens lovgivende forsamling.

En politisk nydannelse, som de britiske myndigheder betragtede med stor sympati, fandt sted i 1951. Indenrigsminister i forbundsregeringen *Dato Onn Bin Ja'afar* brød med den malayiske union, fordi den ikke ville optage ikke-malayer, og oprettede sammen med ledere af de malayiske, kinesiske, indiske, ceylonesiske og eurasiske folkegrupper et *Uafhængigt Malayparti* med det formål „at forene i fælles loyalitet uden hensyn til tro, klasse eller race" alle, der arbejder frem mod „en uafhængig malayisk stat". Partiet støtter britterne og arbejder for dominion-status for Federation of Malaya senest om 10 år. Partiets bestræbelser for at fjerne modsætningerne mellem racer og religioner er blevet varmt anbefalet af højkommissæren, som kraftigt har opfordret europæerne i Malaya til i deres daglige liv at efterleve de principer, partiet hylder, og koloniminister *Oliver Lyttelton* har hilst partiet velkommen og stillet sig meget forstående over for ønsket om dominion-status, når først fred og orden er genoprettet i Malaya.

Uheldigvis kom Uafhængighedspartiet ikke særlig godt fra byrådsvalget i Kuala Lumpur. Det fik kun 2 af de 12 mandater, medens en koalition af den gamle malayiske organisation og den kinesisk-malayiske organisation fik 9 mandater og uafhængige 1 mandat. Resultatet var således en sejr for den gamle opfattelse, at racer og religioner skal organisere sig hver for sig, medens det nye tolerante parti kun fik tilslutning fra få vælgere.